

FOLLDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Vår ref.:
23/10077 - 1

Dato:
15.05.2023

Saksbehandler:
Bjørn Gussgard

Behandling av saken:

Saksnr. Utvalg
14/23 Kommunestyret

Møtedato
25.05.2023

Innspillmulighet for kommunestyret - tiltaksplana for villrein i knutshø

Kvalitetsnormen for villrein

Kortversjon av saken:

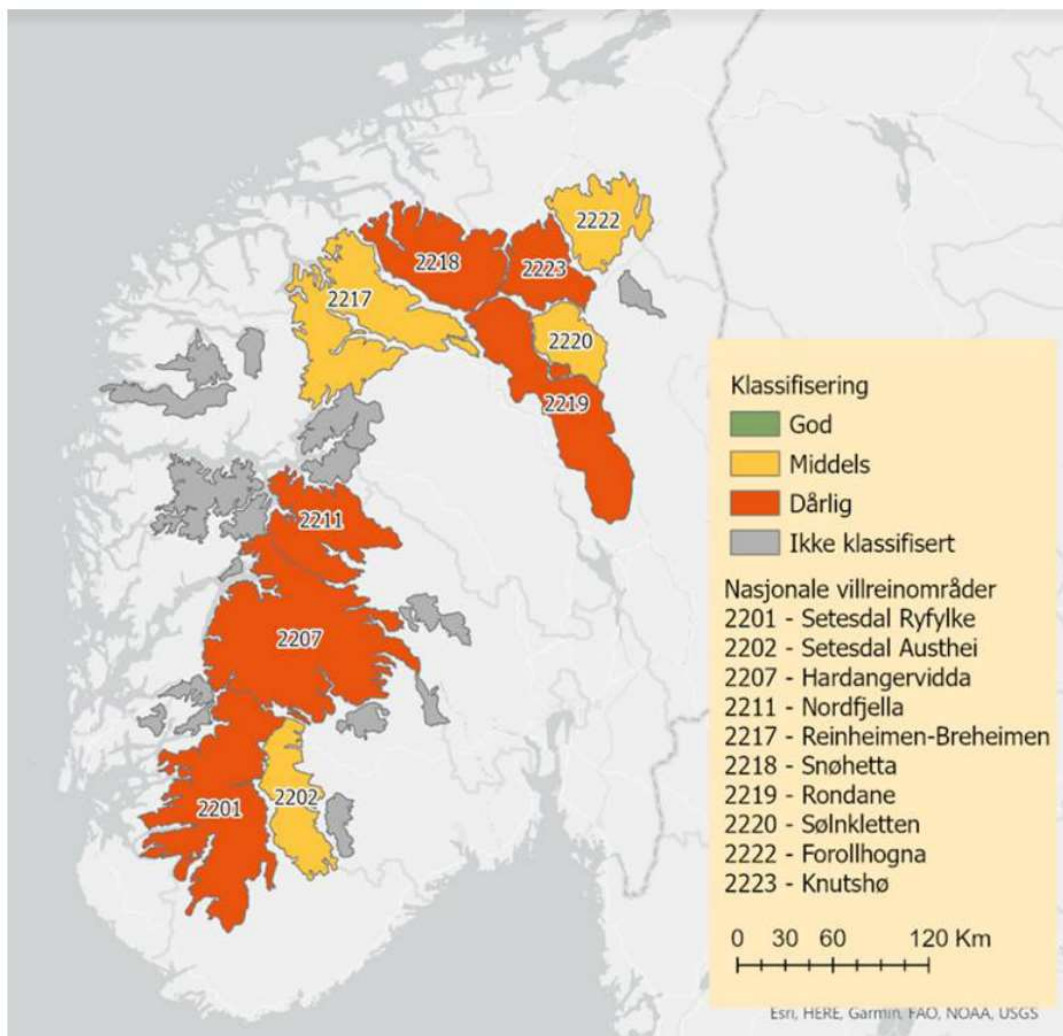
I forbindelse med gjennomføring av kvalitetsnormen for villrein skal utarbeides en tiltaksplan for villrein i Knutshø villreinområde. Kommunestyret har med denne saken en mulighet for å gi innspill til arbeidet med tiltaksplana.

Saksopplysninger:

En ekspertgruppe ledet av Norsk institutt for naturforskning (NINA) har på oppdrag fra Miljødirektoratet gjennomført en klassifisering av Norges 10 største villreinområder. Dette er første gangen tilstanden i villreinområdene vurderes etter at regjeringa innførte en kvalitetsnorm for villrein i 2020.

Kvaliteten på villreinområdene presenteres i form av fargekoder etter trafikklysmodellen til god (grønn), middels (gul) eller dårlig (rød) kvalitet. Kvalitetsnormen består av tre delnormer:

- Bestandsforhold.
- Lavbeite.
- Leveområder og menneskelig påvirkning.

Ingen av de 10 nasjonale villreinsområdene ble klassifisert til god kvalitet (grønn). 4 av villreinsområdene oppfylte minstemålet om middels kvalitet (gul). Hele 6 av 10 villreinområder ble klassifisert til dårlig kvalitet (rød). For 3 av villreinområdene (Nordfjella, Hardangervidda og Setesdal Ryfylke) var en viktig årsak til nedklassifiseringa til rød følgene av tiltak mot skrantesjuka, enten ved at stammen er fullstendig sanert (Nordfjella) eller ved at man har innført avskyttingsmodeller som har gitt skjev bestandssammensetning med lite voksen bukk.

Folldal har 3 villreinområder innenfor sine kommunegrenser. Både Rondane og Knutshø ble klassifisert til dårlig kvalitet (rød), mens Sølnekletten fikk middels kvalitet (gul). For de villreinområdene som ble klassifisert med dårlig kvalitet (rød) skal det utarbeides en tiltaksplan. Denne saken gjelder tiltaksplana for villrein i Knutshø villreinområde.

Klassifiseringa av Knutshø villreinområde

Knutshø villreinområde ble i 2022 klassifisert som følger:

- Denorm 1, bestandsforhold: Dårlig (rød).
- Delnorm 2, lavbeite: God (grønn).
- Delnorm 3, leveområde og menneskelig påvirkning: Middels (gul).

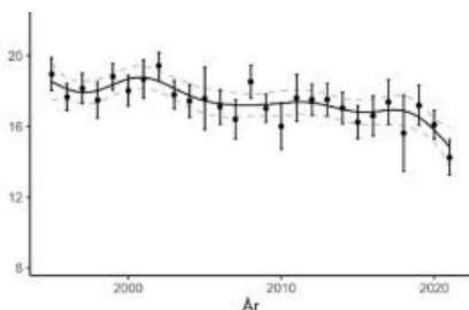
Det er dårligste delnorm som i følge det klassifiseringssystemet som NINA har utvikla skal styre klassifiseringa, og Knutshø villreinområde får da tilstand dårlig (rød).

Innenfor delnorm 1 bestandsforhold er det igjen underliggende klassifiseringer. Knutshø er klassifisert som følger:

Kjønns- og alderskorrigert slaktevekt for kalv	Dårlig (rød)
Antall kalver per 100 simle og ungdyr	Middels (gul)
Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle	Middels (gul)
Genetisk variasjon	God (grønn)
Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom	God (grønn)

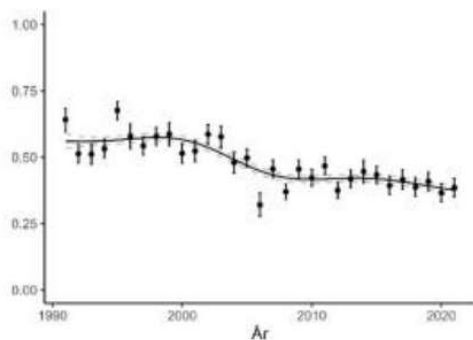
I følge NINA rapport 2126 med klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene punkt 4.5.2.2 har Knutshø en nedadgående trend på slaktevekt på kalv. Gjennomsnittsvakta for de felte kalver som er veid for de 5 siste åra er beregna til 16,1 kg. Dessverre er det bare en begrensa andel av felte kalver som blir veid. Andelen av felte kalver som er veid varierer mellom år fra 15% på det aller laveste (2018) til rundt 50% på de beste åra med høyest andel veide kalver. Den statistiske beregninga er i følge NINA rapporten at den faktiske gjennomsnittsvakta for alle felte kalver i Knutshø med 95% sannsynlighet ligger innenfor intervallet 14,9 kg – 17,3 kg. Det er i følge NINA rapporten en statistisk sikker nedgang i kalvevektene siste 5 år, som igjen er årsaken til at Knutshø klassifiseres med tilstand dårlig (rød).

Figur henta fra NINA rapport 2126 punkt 4.5.2.2 som viser alders og kjønnskorrigert slaktevekt på de felte kalver som er veid 1995 – 2022:

Videre har nedgang i antall kalver pr 100 simler og ungdyr fått et stort fokus. Tallet har siden 1990 tallet variert mellom 0,32 og 0,68. Gjennomsnittet for de 5 siste åra er anslått til 0,39. I følge statistisk beregning ligger tallet med 95% sannsynlighet innenfor 0,38 – 0,41. Det er ingen statistisk sikker nedgang de siste 10 åra. Andelen kalv er likevel tydelig lavere i siste delen av perioden 1990 – 2022 enn i første delen. Ut fra dette har antall kalver pr 100 simler og ungdyr fått tilstand middels (gul).

Figur henta fra NINA rapport 2126 punkt 4.5.2.2 som viser antall kalv pr 100 simler og ungdyr:

For delnorm 2 med lavbeite har Knutshø fått status god (grønn) og dette drøftes ikke videre saken. Faktagrunnlaget for vurdering av delnorm 2 kan leses i

vedlegg 7.4. Faggrunnlaget for delnorm 3 levert til ekspertgruppa, med arealberegninger (1).pdf

For delnorm 3 med leveområde og menneskelig påvirkning har Knutshø fått tilstand middels (gul). Både i forhold til funksjonell arealutnyttelse og funksjonelle trekkpassasjer er det satt tilstand middels (gul). I vedlegg til NINA rapport 2126 med faggrunnlag for delnorm 3 er definert fokusområder i forhold til trekkpassasjer og arealunnvikelse for sommer og høstbeiter, vinterbeiter og kalvings- og oppvekstområder. Det er veier om sommeren og om vinteren ferdssårer som er blinka ut som barrierer for villreins trekking. Videre representerer Fundin magasinet i sammenheng med seterveiene i Einunndalen til sammen et vandringshinder særlig sommer/høst. Om vinteren vil en vinteråpen Einunna nedstrøms Fundin kunne være et ikke ubetydelig hinder.

Sommer og høstbeite: NINA sitt faktagrunnlag peker ut endel områder innenfor Folldal sine kommunegrenser i forhold til arealunnvikelse sommer og høst. Veien mellom Dalholen og Fundin er som eneste område innenfor Knutshø satt til over 90% arealunnvikelse sommer og høst. Veien videre mot Bekkelægeret og Tanglægeret er satt til mellom 50-90% arealunnvikelse. Det samme gjelder Kakelldalen. Det er antatt at veinettet i Einunndalen sammen med Fundin magasinet til sammen er et betydelig vandringshinder i forhold til trekk øst/vest på barmarksbeitet i sommersesongen.

Vinterbeiter: For vinterbeiter peker NINA sitt faktagrunnlag først og fremst på størst arealunnvikelse i områder i Oppdal mot Orkelsjøen og områder i Tynset mot Savalen.

Kalvings – og oppvekstområder: NINA sitt faktagrunnlag peker på et område mot Kvikne med 50-90% arealunnvikelse. Arealene i Folldal mellom Dalholen og Fundin og mot Gløtlægeret er satt med under 50% arealunnvikelse.

Prosessen med tiltaksplana for Knutshø villreinområde

Oppdraget med å lage et utkast til tiltaksplan for Knutshø er gitt til Statsforvalteren i Trøndelag. Norsk villreinsenter er sekretariat for arbeidet. Utkast til tiltaksplan skal foreligge klar for oversendelse til Miljødirektoratet allerede 01.12.2023. Det vil ikke bli gjennomført noen høringsrunde til kommunestyret i de berørte kommunene eller andre interessenter. Prosessen har følgende viktigste milepæler (skjermdump fra informasjon gitt på informasjonsmøte om tiltaksplana på teams 01.03.2023:

Innledende prosess - involvering - problemforståelse - etablering av prosjekt	
Januar, februar	Innledende møter, planlegging av prosjekt, utarbeidelse av prosjektbeskrivelse. Etablering av grupper. Informasjonsarbeid.
Mars	Oppstart- og informasjonsmøter, oppstart av prosjektgruppe, problemforståelse, innspill til scenariekjøring, Innspillsmuligheter .
Arbeid med forslag til tiltak - første runde	
Mars	Ta imot og vurdere innspill. Oppstart på fagtema og arbeidsgrupper. Arbeidsperiode for villreinsenter og statsforvalter. Fremlegging av utfordringer for prosjektgruppe.
April	Ta imot og vurdere innspill . Statsforvalter, villreinsenter, prosjektgruppe, arbeidsgruppe, arbeider med tiltak og utfordringer. Temamøter.
Første utkast til tiltaksplan	
Mai	Nye åpne informasjonsmøter. Møte med aktørene - gjennomgang av første oversikt over tiltak. Muligheter til å komme med nye innspill , Forankring av forslag til tiltak.
Juni	Arbeidsperiode for statsforvalter, villreinsenteret og prosjektgruppa. Innarbeiding av innspill. Forankring i egen organisasjon. Levere økonomi- og avvaksrapport til Miljødirektoratet. Møte med interdepartemental arbeidsgruppe om stortingsmelding, erfaringer og problemstillinger.
August	Utveksling av informasjon mellom arbeidet med stortingsmelding og tiltaksplaner. Arbeidsperiode.
Andre utkast til tiltaksplan	
September	Nye åpne informasjonsmøter. Siste innspillsmulighet . Arbeidsperiode for statsforvalter, villreinsenteret og prosjektgruppa.
Tredje utkast til tiltaksplan	
Oktober	Møtevirksomhet - forankring av tredje forslag hos aktører som har tiltak. Foreløpig utkast til sluttrapport til Miljødirektoratet. Møte med interdepartemental arbeidsgruppe. Siste arbeidsperiode for statsforvalter, villreinsenteret og prosjektgruppa. justeringer .
November	Vurdering og forankring hos statsforvalter.
1. des. 2023 levere utkast til tiltaksplan til Miljødirektoratet	

Det skal ikke gjennomføres noen høring overfor berørte kommuner eller andre interesser. Prosessen åpner for at enkeltpersoner, organisasjoner etc. kan gi innspill. Skjema for å gi innspill ligger [på denne linken](#). Her kan man også lese innspill som er avgitt.

Arbeidet er organisert med ei styringsgruppe, prosjektgruppe og et sekretariat for planarbeidet.

Styringsgruppa er Statsforvalteren i Trøndelag med klima- og miljøavdelinga og landbruksavdelinga.

Prosjektgruppa var opprinnelig forutsatt med bare en felles deltaker fra kommuneadministrasjonene i de berørte kommunene i Innlandet fylke. Etter innspill fra kommunedirektørene har det blitt 3 representanter der kommunene har oppnevnt ulik kompetanse med størst mulig faglig bredde. Innlandet kommunene stiller med en person med viltfaglig kompetanse, en med landbrukskompetanse og en med kompetanse på plan. Prosjektgruppa består av:

Alvdal kommune – Kristian Lund Vang

Folldal kommune – Bjørn Gussgard

Oppdal kommune – Ragnhild Eklid

Tynset kommune – Einar Ødegaard Skadberg

Nasjonalparkforvalter Dovrefjell – Gunhild Sem

Innlandet fylkeskommune – Bjørn-Arild Sveen (representerer begge fylkene)

Knutshø Villreinutvalg – Narve Haarstad

Villreinnemnda i Snøhetta og Knutshø – Bente Fossum (vara Haakon E Nordseth)

Statsforvalteren i Innlandet – Tom Hjemseteren

Norsk Villreinsenter Nord – Are Endal Rognes (sekretær)

Statsforvalteren i Trøndelag – Simon Heier

Saksvurdering:

Det er lagt opp til en hurtig prosess med et ferdig utarbeida utkast som skal foreligge allerede 01.12.2023. Prosessen vil berøre forhold av svært stor betydning for både villreinstammen og mulighetene for lokal bosetting og aktivitet. Klassifiseringen etter kvalitetsnormen for villrein har konkludert med dårlig tilstand (rød) i hele 6 av de 10 største villreinområdene i Sør Norge. Det har gitt mandat til å lansere radikale tiltak. Det vil dukke opp forslag og scenarier som utredes i prosessen som vil kunne påvirke lokalbefolkningens tilgang til fjellområdene på måter man tidligere ikke har sett. For Knutshø vil veinettet bli et tema som vil få stort fokus. Eksempelvis vil det i prosessen bli analysert scenarier med stengning av veier for åpen ferdsel på helårsbasis (uten at det nødvendigvis er noen automatikk i at dette deretter vil bli gjennomført for alle åpne veier).

Det stilles spørsmål ved om det er klokt at prosessen gjennomføres så hurtig med såpass liten lokal forankring. Innspillmulighet i oppstarten av arbeidet er ikke det samme som medvirkning når man ser hvilke tiltak som faktisk kommer. Man er foreløpig tidlig i en prosess som er forutsatt å gå svært fort. Det er vanskelig å forutsi hva som vil komme etter hvert som tiltaksplanene blir mere konkret. Videre under vurderingene er for administrasjonens egen regning drøftet en del momenter som man antar vil bli sentrale i forhold til tiltaksplanene for Knutshø, som et oppspill til at kommunestyret selv må finne ut av hva kommunestyret mener bør spilles inn. Vurderingene som gjøres videre i saken må nødvendigvis være subjektive og er på ingen måte noen fasit.

Villreinen er under stort press. Det kan nevnes endringer i vær og klima, skranetsjuka og endringer i samfunnet i forhold til bruk av fjellområdene. For halvparten av de 6 villreinområdene som er satt til dårlig status (rød) er tiltak mot skranetsjuka viktigste årsak. For Nordfjella er hele bestanden sanert og for Hardangervidda og Setesdalen Ryfylke er det innført ekstra avskyting av eldre bukk, som igjen gir dårlig status i NINA sin klassifisering.

Villreinområdene i Sør Norge slik vi kjenner dem i dag har oppstått gjennom at utviklingen i Norge de siste 1000 år har gitt stor økning i folketall, etablering av bosetting i dalfører, og etterhvert bygging av mye infrastruktur med veier, toglinjer, vassdragsutbygginger, kraftlinjer osv. Også etablering av tamreindrift har påvirket hvor villreinen har sine områder i dag. Alt dette har ført til en oppsplitting av det som opprinnelig var mye større sammenhengende vandringsområder. Etterhvert som leveområdene har blitt oppsplitta har det oppstått nye vandringsmønstre innenfor hvert enkelt område. Knutshø villreinområde slik vi kjenner det i dag har oppstått som følge av at E6 og jernbana i forrige århundre ble en vandringsbarriere på Dovrefjell, og forøvrig dalførene med bosetting, veier og tettsteder i sør, øst og nord.

Det er godt dokumentert at villreinen trenger store sammenhengende områder der den kan bevege seg mellom sommerbeiter, vinterbeiter og kalvings- og oppvekstområder. Villreinen skyr mennesket og barrierer mot trekk vil redusere hvor mye beiteområder som er tilgjengelige. Og dersom reinen oftere havner på flukt svekkes beiting og næringsopptak og energi går tapt, som igjen vil svekke både kondisjon og overlevelse. Fjellkommunene sitt forhold til villrein vil alltid måtte være et kompromiss, mellom på den ene siden at bosettinga ligger der den ligger, og på den annen side at menneskelig ferdsel og tiltak innover i fjellet må begrenses.

Folldal har tre villreinstammer innenfor sine kommunegrenser. Det bør være til ettertanke at Knutshø og Rondane der det ble gjennomført omfattende vern etter naturvernloven rundt 2000 tallet, etter 20 år med verneområdeforvaltning har fått tilstand dårlig (rød), mens Sølnekletten som ikke har blitt omfatta av statlig vern står med en bedre tilstand middels (gul). Formålet med vernet var hensynet til villreinen. Vern etter naturvernloven er en forflytning av makt og myndighet fra kommunene og rettighetshavere sin forvaltning, og over til statlig vernemyndighet. Den referanseperioden som nå benyttes for Knutshø villreinområde, og som beskrives som ønsket tilstand med gode kalvevekter og god kalveproduksjon, var mens kommunene fortsatt forvalta områdene etter plan- og bygningsloven. Historisk har både Folldal kommune og private rettighetshavere av egen vilje vært restriktiv med å tillate utbygginger i villreinområdene. Negativ utvikling for reinen i både Knutshø og Rondane kan være en indikasjon på at forvaltning med lite kunnskap om lokale forhold og mindre lokal forankring, ikke nødvendigvis er mere treffsikkert i forhold til målsetting. Det bør en ta med seg inn i arbeidet med tiltaksplana, der det må forventes ytterligere forflytting av myndighet fra lokalsamfunnene over til vernemyndigheter og statsforvalter.

Knutshø er et villreinområde, men samtidig er området viktig også for mange andre formål. Bevaring av seterdalene og aktiv setring er et nasjonalt prioritert satsingsområde. Einunndalen er definert som et kulturlandskap av nasjonal betydning. Utmarksbeiting og seterbruk er viktig for annet biologisk mangfold enn villrein. Blant anna kan nevnes rødlista plantearter og insekter. Einunndalen er en viktig del av Folldals identitet. Området er statsalmenning der både innbyggere generelt og gardsbruk har retter hjemla i Fjelloven som er viktig for mange. Tilgang til området er viktig for lokalbefolkningen i Folldal i forhold til både landbrukets ressursgrunnlag, rekreasjon og høsting av utmarkas ressurser. I tillegg til reinsjakta kan nevnes elgjakt, småviltjakt og fiske. Man har også endel viktige aktivitetsbedrifter innenfor reiseliv som benytter områdene.

Faktagrunnlaget i NINA rapport 2126 som klassifiserer villreinområdene er som det står i rapporten basert på tilgjengelig kunnskap. Grunnlaget er særlig tallene fra hjortevilregisteret (eks. slaktevekter, tellinger av dyr) samt forskninga med GPS merkinger av en del dyr. Samme ekspertgruppa har klassifisert alle de 10 villreinområdene, og rapporten vil da nødvendigvis måtte være en «skrivebordsrapport» på et overordna nivå. Det vil være behov for lokale innspill videre. Noe av tallgrunnlaget i rapporten vil være basert på forskning og sikre statistiske sammenhenger. Men man skal også være klar over at andre deler av innholdet er hypoteser og antakelser som trekkes langt utover det som er statistisk sikkert.

Faktagrunnlaget for klassifisering dårlig tilstand (rød)

Lavere kalveproduksjon pr 100 simler og ungdyr inntreffer på annet tidspunkt enn lavere kalvevekter, og trenger derfor ikke nødvendigvis ha samme årsak. Færre kalver har vært en trend fra cirka 2000 mens lavere kalvevekter er siste 5 års perioden fra cirka 2017.

Det er kritikkverdig at NINA i alle sine rapporter og vurderinger på lavere kalveproduksjon i Knutshø de siste 20 år konsekvent har styrt unna temaet predasjon på reinskalver av rovdyr. Knutshø fikk en gjenintroduksjon av jerv og stor økning på kongeørn fram mot år 2000. Deretter økte jervestammen mye, før den siste 5-8 åra har gått noe ned. For kongeørn er det nå en stor og trolig metta bestand. NINA sin klassifisering regner på endringer i kalveproduksjon mellom 1980 tallet og siste 10 års perioden uten å vurdere noen faktor for økt predasjon. Tap på tamrein er ikke uten videre overførbart til villrein. Det er likevel verdt å merke seg at tamreinstammen i Sør Trøndelag og Hedmark forvaltningsområde til sammen fikk erstatta 698 kalver drept av jerv eller kongeørn

sesongen 21/22. Det er forskjeller på genetikk som muligens gjør villrein mere motstandsdyktig, men samtidig mye tilsyn i kalvinga hos tamrein som trekker andre retningen. At predasjon på reinskalver som følge av kongeørn og jerv er null i Knutshø vurderes som lite sannsynlig, og burde vært undersøkt langt grundigere.

For kalvevekter er talla fra hjortevilregisteret de kalver som faktisk blir veid. Enkelte år er veieandelen så lav at resultatet blir usikkert. En obligatorisk veieordning med tydelige retningslinjer for tidspunkt etter felling etc., ville gi et sikrere faktagrunnlag. Videre er nedgangen i kalvevekter foreløpig begrensa til siste 5 år, som er en kort periode. Nedgang i en kort periode kan skyldes tilfeldige svingninger i vær og beiteforhold, eller det kan være starten på en langsiktig trend.

Veier og ferdsel

Knutshø har mye veier. Veiene ser ut til å få et stort fokus i tiltaksplanarbeidet. Veiene i Einunndalen sammen med Fundin magasinet vil til sammen begrense trekk på barmark. Veiene innenfor Follidal kommune er seterveier, som i stor grad er åpen for ferdsel om sommeren. Stengning av disse veiene vil ramme seterbruk, kulturlandskap i seterdalene samt friluftsliv med jakt og fiske mm. En stengning for almen ferdsel for lokalbefolkningen men med unntak av setre vil også være svært inngripende i forhold til bolyst og lokal identitet. Et noe mere akseptabelt alternativ vil kunne være å se på tidspunkt for åpning av veiene om våren og når veiene bør stenges om høsten. I dag forekommer i noe grad tidlig åpning, til dels med brøyting og at veiene brukes så lenge det er kjørbart utover høst og tidlig vinter. Et tiltak vil også kunne være stoppforbud etter enkelte strekninger, selv om stoppforbud i følge sekretariatet for planarbeidet ikke har særlig stor effekt, så lenge bilene fortsatt går.

På vinterstid har Follidal en ganske restriktiv politikk på motorferdsel sammenligna med andre kommuner innenfor Knutshø, med inntil 2 turer innenfor verneområdet og 3 turer utenfor. Det finnes regimer i andre kommuner innenfor Knutshø som er langt mere liberale i forhold til antall turer med snøscooter. Det bør også nevnes hundekjøring som har gitt flere folk mulighet for å ta seg dypere inn i Knutshø området, og som er en ny faktor siste cirka 20 år.

Vær og klima

Reinen er tilpassa et kaldt klima og vil være sårbar for både svingninger i vær og ikke minst klimaendringer i retning et varmere klima. Det er behov for mere kunnskap om hvordan vær og klimaendringer kan ha virka inn på nedgang i kalvetall og reduserte kalvevekter. Man kjenner til fra sau at varme somre gir lave lammevekter, mens kalde og regnfulle somre gir godt beite og gode vekter. Dette skyldes både at beiteplantene eldes forttere og blir mindre næringsrike med varme, men også at varmt vær gir lavere beiteintensitet for dyra. Man skal ikke se bort fra at reinen som er tilpassa et kaldt klima vil ha lignende negativt utslag av varmere vær om sommeren. På vinteren vil mildvær og isdannelse kunne gjøre det mere utfordrende for reinen å grave seg ned til lavbeitene.

Kraftanlegg

Knutshø har flere kraftutbygginger med magasineringsdammer. Fundin er et vandringshinder som begrenser trekk i øst/vest retning. Videre går Einunna åpen om vinteren cirka ned til Meløya og er antatt å begrense trekk om vinteren. Det er som kjent planlagt en rehabilitering av Fundin dammen. Dette blir en ny faktor i den kommende 5 års perioden som vil kunne skape usikkerhet rundt evaluering av måloppnåelse i titltaksplana.

Husdyr på utmarksbeite og overføring av snyltere mellom sau og villrein

I NINA sitt forskningsprosjekt «Saltslikkestein som smittested for skrantesjuka» er funnet ut at salteplasser for sau har forekomst av en parasitt (en rundorm kalt *N. Battus*) i jordsmonnet). Forekomsten var større i Knutshø der det er høyere tetthet av sau enn i Forelhogna. Videre har prøver vist forekomst av egg fra rundormen i både sauemøkk og villrein ekskrementer i de samme områdene. Rundormen kan gi diare og svekka tilvekst hos lam. NINA spekulerer i at kryss smitte av parasitter mellom sau og villrein kan være en viktig årsak til reduserte kalvevekter i Knutshø. Det er foreløpig ingen forskningsbasert kunnskap om omfanget av infiserte reinskalver eller hva infeksjon på reinskalver helt eksakt betyr for redusert tilvekst eller dødelighet.

Kunnskapsgrunnlaget på hva felles parasitter mellom rein og sau faktisk gir som konsekvens bør forbedres. NINA bør som en forskningsinstitusjon være tydeligere på å skille mellom hva som er forskningsbasert kunnskap og hva som er hypoteser eller spekulasjon. Videre vil tiltak for å redusere muligheten for kryss smitte mellom rein og sau bli et aktuelt tema i plana. Det finnes noen mulige tekniske løsninger på salteplasser som vil kunne bidra. Her kan nevnes alt fra enkle innretninger som samler opp salt og hindrer salt fra å drysse ned i jordsmonnet, til større fysiske anlegg med gjerder rundt salteplassene. Snyltebehandling av sau og lam bør få et fokus. Inntrykket er at praktisk talt alle sauebønder gjennomfører snyltebehandling på lamma om våren. De preparater som er anbefalt i dag tar rundormen *N. Battus* og andre aktuelle felles parasitter med rein.

I NINA sin klassifiseringa under påvirkningsanalyse punkt 5.3 omtales sauetettheten i Knutshø som stor og omtales som et «beitepress». Dette har fått et videre fokus i tiltaksplan arbeidet, med et fokus på om sauebeitinga er så omfattende at den svekker barmarksbeitet for rein. Faktaframstillingen til NINA er her skjev og burde vært kalibrert med ekspertise på utmarksbeiting med husdyr og beregning av beitekapasitet. Gjennomførte kartlegginger innenfor Knutshø viser enkelte områder i Oppdal kommune med beiteutnyttelse opp mot det optimale i forhold til ressursen, mens i Folldal og ennå mere i Kvikne er beitetrykket en god del lavere enn det ønskelige og maksimalt tilrådelige. Det er uheldig at NINA i sin påvirkningsanalyse viser til beitekartlegginger utført av NIBIO i et meget avgrensa område av Knutshø, for deretter å utvide konklusjonen til å gjelde hele Knutshø området. Det svekker troverdigheten til påvirkningsanalysa at man velger å generalisere ut fra et begrenset område og overser andre like tilgjengelige kartlegginger i Folldal og Kvikne.

Folketall – fast bosetting og fritidsboliger

Folketallet i Folldal kommune har siden 1990 blitt redusert med over 400 innbyggere. Samtidig har dagens befolkning i snitt en vesentlig høyere alder, og en økende andel av befolkningen er ikke i stand til å ferdes i fjellet. Det er gjennomført noe utbygging av hytteområder. En økning i fritidshusbefolkningen vil i noe grad kunne ha kompensert for nedgangen i folketallet. Ny hytteutbygging og nye reguleringsplaner vil møte skjerpa krav i forhold til vurdering av konsekvenser for villrein.

Villreinjakta

Jakta er den viktigste årsaken til dødelighet. Gjennom jakta og tildeling av ulike kort styres både størrelsen på vinterstammen og bestandssammensetningen.

Det har vært spekulert i om kort med fritt dyr under 60 kg utilsikta kan ha forårsaka at de mest fruktbare simlene med størst sannsynlighet for kalv forsvinner. Særlig ved jakt på storflokk vil det være mest sannsynlig at ledersimla bryter ut og dermed blir felt. Spørsmålet er om dette kan bidra til færre fruktbare simler blant populasjonen simler og ungdyr og dermed bidra til å redusere faktoren kalver pr 100 simler og ungdyr.

Juridiske forhold

Mye virker uklart i forhold til hvordan man skal finne lovhjemmel for gjennomføring av tiltak i tiltaksplana. Allemannsretten i forhold til fri ferdsel, beiterett, eiendomsrett, retter etter fjelloven i statsalmenning er eksempel på retter som står sterkt i norsk lovgiving og som man ikke uten videre kan sette en strek over. Store deler av Knutshø villreinområde er verna etter naturvernloven, og i noe grad vil man kunne finne lovhjemmel for tiltak i verneforskriftene. Man skal likevel ha med seg at prinsippet i verneprosesser er rett til økonomisk kompensasjon ved begrensning i eiendomsrett eller bruksretter. Verneprosessene i Knutshø og Rondane for cirka 25 år siden gikk over mange år. I dette tilfellet har man en hurtig prosess som skal konkluderes i løpet av noen få måneder, og der man har ambisjon om at tiltaka skal gjøre en stor forskjell for villreinstammen.

-

Oppsummering

Man har ingen sikker konklusjon på hva som er de største utfordringene i forhold til en god tilstand på villreinstammen i Knutshø. Vær og klimaendringer vil kunne bety mye. Predasjon på kalver vil kunne bety endel. Man gjetter på at felles parasitter mellom sau og rein kan forårsake lavere kalvevekter. Generelt vet man at økt menneskelig ferdsel skaper både barrierer for trekk samt at forstyrrelser reduserer tida reinen får til beiting. Forstyrrelser om vinteren forårsaker energitap og kan både svekke reinens hold og gi økt dødelighet. Veinettet i Knutshø vil få et stort fokus. I forhold til reinens trekk på barmark fokuseres det mye på samla vandringshinder som følge av Fundin dammen og tilgrensende veinett.

Årsaker til negativ utvikling på kalvetall og vekter kan være sammensatt. Generelt vet man at endringer i en faktor vil gjøre reinen mere sårbar for negative utslag også på andre faktorer. For eksempel vil klimaendringer med varmere vær kunne gjøre at negative utslag som følge av vandringshindre øker.

I Naturmangfoldsloven ligger et føre var prinsipp. Det betyr at tiltak vil kunne bli iverksatt før faktagrunnlaget er 100% sikkert, og før man kan si sikkert om de tiltak som gjennomføres vil ha noen positiv effekt. En del av mulige tiltak vil kunne bli inngripende overfor lokal bosetting. Selv om kommunene har fått administrativ deltakelse i prosjektgruppa for tiltaksplana, vil tyngdepunktet og makta i prosessen ligge hos statsforvalter og vernemyndighet. Kommunestyret har nå en mulighet til å gi innspill til tiltak.

Vedtaketts konsekvenser for klima og miljø:

Tiltaksplana har stor konsekvens for biologisk mangfold med å bedre status på villreinstammen i Knutshø.

Råd og utvalg:

Kommunedirektørens innstilling:

Saken fremmes uten innstilling

Kommunestyret 25.05.2023

Behandling

Folldalslista og Bente Fossum (SP) vil fremme følgende forslag til vedtak:

Folldal kommunestyre foreslår eventuelle tiltak til tiltaksplan for villrein i Knutshø:

1. Jobbe for dialog kommunene i mellom slik at like spørsmål behandles så likt som mulig i alle berørte kommuner
2. Beitebruk og villrein - forslag til tiltak. Eventuelle tiltak må konkretiseres i samarbeid med beitelagene
 - a. Plassering og vedlikehold av saltstein og saltplasser. Tilrettelegge disse på en måte som hindrer/begrenser søl på saltplassene.
 - b. Krav om at alle beitedyr som slippes på beite i villreinområdet skal være antiparasittbehandlet.
3. Ferdsel
 - a. Målrettede tiltak rundt ferdsel i området hele året
 - b. En tydelig informasjonsstrategi som styrer ferdsel i området, og som har gode fysiske informasjonspunkter på steder der det er mye ferdsel
 - c. Være restriktiv med motorisert ferdsel i vinterhalvåret. For å kunne vite mer om dette ber vi om at det legges fram oversikt over turer fra leiekjøring med snøscooter (kjørebok), for å kunne danne et bilde av hvor stor motorferdselen er i vinterhalvåret.
 - d. Styre ferdsel unna de mest sårbare vinterbeitene og kalvingsområdene
 - e. Vurdere senere åpning av veier inn i villreinområdet på våren
 - f. Opprettholde, og eventuelt øke antallet områder med stopp- og parkeringsforbud i villreinjakta
4. Plan, areal og byggesaker
 - a. Vektlegging av villreinen i betydelig grad i behandling av plan, areal og byggesaker innenfor villreinområdet. Ny, tilgjengelig og dokumentert kunnskap må vektlegges i saksbehandling.
 - b. Villreinens utfordringer må få plass i kommunenes samfunnsdeler og arealdeler
5. Få på plass et kunnskapsgrunnlag knyttet til predasjon av kalver

Bjørn Kenny Skomakerstuen (AP) og Ronny Bekken Larsen (Rødt) foreslo å sende inn saksvurderingen som kommunens innspill.

Avstemming:

Folldalslista og Fossums (SP) forslag fikk 7 stemmer.

Skomakerstuen (AP) og Larsens (rødt) forslag fikk 10 stemmer.

Vedtak

Saksvurderingen sendes inn som kommunens innspill.